

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 297/2020-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. októbra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Martina Vernarského (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Roberta Šorla prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] právne zastúpeného Mgr. Petrom Baranom, advokátom, Námestie SNP 538/16, Stropkov, vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Svidník č. k. 7 C 248/2014-74 zo 14. novembra 2019 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Svidník č. k. 7 C 248/2014-74 zo 14. novembra 2019 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Okresného súdu Svidník č. k. 7 C 248/2014-74 zo 14. novembra 2019 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Svidník je povinný nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 375,24 € (slovom tristosedemdesiatpäť eur a dvadsaťštyri centov) na účet jeho právneho zástupcu Mgr. Petra Barana, Námestie SNP 538/16, Stropkov, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Sťažostná argumentácia a priebeh konania po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 297/2020-12 zo 4. augusta 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), právne zastúpeného Mgr. Petrom Baranom, advokátom, Námestie SNP 538/16, Stropkov, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) č. k. 7 C 248/2014-74 zo 14. novembra 2019.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na okresnom súde bolo pod sp. zn. 7 C 248/2014 vedené konanie o neplatnosť kúpnych zmlúv medzi [REDAKOVANÉ] ako žalobkyňou a sťažovateľom ako žalovaným v 1. rade, [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] ako žalovanými v 2. až 5. rade.

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 7 C 248/2014-113 zo 6. marca 2017 žalobu zamietol a žalovaným v 1. až 5. rade priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

4. Proti rozsudku okresného súdu podala žalobkyňa odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Prešove rozsudkom č. k. 20 Co 125/2017-161 z 13. decembra 2018 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil a žalovaným v 1. až 5. rade priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

5. Uznesením okresného súdu sp. zn. 7 C 248/2014 z 9. októbra 2019 vydaným vyšším súdnym úradníkom (ďalej len „uznesenie vyššieho súdneho úradníka“) bola žalobkyňa zaviazaná zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania vo výške 940,17 €. Žalovaným v 2. až 5. rade okresný súd náhradu trov konania nepriznal. Z odôvodnenia uznesenia vyššieho súdneho úradníka vyplýva, že okresný súd pri vyčísl'ovaní výšky náhrady trov konania sťažovateľa vychádzal z hodnoty sporu – 5 392 €, ktorú predstavuje cena spoluvlastníckych podielov, pričom aplikoval § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Náhradu trov konania sťažovateľovi priznal za 5 úkonov právnej služby.

6. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podala žalobkyňa sťažnosť, v ktorej namietala nesprávne právne posúdenie veci, keďže súd nemal aplikovať § 10 vyhlášky, ale správne mal vychádzať z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Na podporu svojho názoru poukázala na rozhodnutia ústavného súdu a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

7. O sťažnosti žalobkyne rozhodol okresný súd uznesením sp. zn. 7 C 248/2014 zo 14. novembra 2019 vydaným sudcom (ďalej len „uznesenie sudcu“) tak, že ho zmenil (vo výroku I) a žalobkyňu zaviazal zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 419,16 €. V odôvodnení konštatoval, že sťažnosť žalobkyne považoval za dôvodnú, preto pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vychádzal z neurčitej hodnoty sporu a aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uvádza, že okresný súd v uznesení vyššieho súdneho úradníka pri rozhodovaní o výške trov právneho zastúpenia vychádzal z hodnoty spoluvlastníckych podielov. V uznesení sudcu už okresný súd vychádzal z neurčitej hodnoty veci a aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, pričom ale vôbec nevysvetlil, prečo považuje za správne aplikovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. V bode 3 odôvodnenia uznesenia sudcu nejde o vlastné právne posúdenie okresného súdu, ale iba o prepis obsahu sťažnosti žalobkyne. V podaní zo 6. apríla 2017 si sťažovateľ vyčíslil trovy konania, pričom zároveň odôvodnil, prečo pri vyčíslení vychádzal z tarifnej hodnoty veci 5 392 €, a nie z neurčitej hodnoty práva/veci. Okresný súd sa touto argumentáciou nezaoberal.

9. Sťažovateľ zároveň namieta, že uznesením sudcu bolo rozhodnuté v jeho neprospech za stavu, keď sťažnosť žalobkyne proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka nebola pred rozhodnutím sudcu o tejto jej sťažnosti doručená sťažovateľovi, preto sťažovateľ ani nemal možnosť zaujať k nej stanovisko.

10. Podľa sťažovateľa uznesenie sudcu javí znaky svojvôle. Niet pochybností o tom, že v konaní o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy k nehnuteľnosti ide v podstate o spor o vlastnícke právo k nehnuteľnosti. Na podporu svojich argumentov poukázal na rozhodnutie ústavného súdu č. k. I. ÚS 119/2012-24 zo 16. mája 2012 a sp. zn. II. ÚS 226/2012 zo 4. júla 2012, ako aj na odbornú literatúru. Uznesením sudcu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vyslovil porušenie jeho základného práva podľa čl. 20 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením sudcu, uznesenie sudcu zrušil, vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a sťažovateľovi priznal náhradu trov konania.

12. K prijatej ústavnej sťažnosti sa na výzvu ústavného súdu vyjadril podpredseda okresného súdu podaním z 11. septembra 2020, v ktorom uviedol, že podľa jeho názoru je sťažnosť sťažovateľa po vecnej stránke nedôvodná. Zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej ústavnej sťažnosti.

13. Ústavný súd zaslal ústavnú sťažnosť zúčastneným osobám s tým, že majú možnosť vyjadriť sa k nej v lehote 10 dní od doručenia. Zúčastnené osoby možnosť vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti v lehote stanovenej ústavným súdom nevyužili.

14. Sťažovateľ v stanovisku doručenom ústavnému súdu 5. októbra 2020, ktorým reagoval na vyjadrenie okresného súdu z 11. septembra 2020, uviedol, že trvá na dôvodnosti podanej sťažnosti a na argumentácii v nej uvedenej. Zároveň sťažovateľ vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

15. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s vyjadrením účastníkov dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

16. V čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti sťažovateľa (4. augusta 2020) bol zmysle čl. II bodu 3 a 5 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení dodatku č. 1 schváleného 27. mája 2020 na konanie vo veci príslušný tretí senát ústavného súdu v zložení Martin Vernarský (predseda senátu) a sudcovia Ivan Fiačan a Peter Straka. Dodatkom č. 2 (z 1. októbra 2020, ktorý nadobudol účinnosť 5. októbra 2020) k Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 došlo k zmene v zložení tretieho senátu tak, že tretí senát pracuje v zložení Martin Vernarský (predseda senátu) a sudcovia Peter Straka a Robert Šorl.

II.

Relevantná právna úprava

17. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

18. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

19. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

20. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

21. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

22. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

23. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

24. Podľa § 62 zákona o ústavnom súde ak tento zákon v piatej časti alebo šiestej časti neustanovuje inak a povaha veci to nevyklučuje, vzťahuje sa na konanie pred ústavným súdom podľa povahy veci primerane Civilný sporový poriadok.

25. Podľa § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, v náleze uvedie, ktoré základné práva a slobody boli porušené, ktoré ustanovenia ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy boli porušené a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené základné práva a slobody.

26. Podľa § 133 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa.

27. Podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

28. Podľa § 239 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) proti uzneseniu súdu prvej inštancie vydanému súdnym úradníkom, ktoré treba doručiť, je prípustná sťažnosť.

29. Podľa § 9 ods. 1 vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny sa stanoví podľa tarifnej hodnoty veci alebo druhu veci, alebo práva a podľa počtu úkonov právnej služby, ktoré advokát vo veci vykonal, ak táto vyhláška neustanovuje inak.

30. Podľa § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

31. Podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina výpočtového základu, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

32. Podľa čl. 9 CSP strany sporu majú právo sa oboznámiť s vyjadreniami, návrhmi a dôkazmi protistrany a môžu k nim vyjadriť svoje stanovisko v rozsahu, ktorý určí zákon.

III.

Právne posúdenie veci ústavným súdom

33. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie, že v konaní o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy k nehnuteľnosti ide o spor o vlastníctvo k nehnuteľnosti, predmet konania je vyjadriteľný v peniazoch, preto mal okresný súd pri rozhodovaní o sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka zotrvať na aplikácii § 10 vyhlášky (ako to bolo v uznesení vyššieho súdneho úradníka). Okresný súd však v uznesení sudcu považoval predmet konania za neoceniteľný, v dôsledku čoho nesprávne vychádzal z § 11 ods. 1 vyhlášky. Napadnuté uznesenie sudcu je neodôvodnené, okresný súd nijako nevysvetlil, prečo považoval predmet konania za peniazmi neoceniteľný. Okresný súd navyše pochybil, keď sťažnosť žalobkyne proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka nedoručil sťažovateľovi. Sťažovateľ tak nemal možnosť oboznámiť sa pred rozhodnutím okresného súdu o sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka s argumentmi obsiahnutými v sťažnosti a brániť sa proti nim.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

34. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

35. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov.

36. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

37. Ústavný súd vo svojej konštantnej judikatúre zdôrazňuje, že nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav

a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo alebo samotným rozhodnutím, došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

38. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

39. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre zdržanlivý, keďže problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že v posudzovanej veci došlo k extrémnemu zásahu do základného práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces), alebo ak zistí, že zároveň došlo k nepripustnému zásahu aj do iného základného práva (porovnaj m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

40. Na druhej strane ústavný súd pripomína judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) definujúcu obsah princípu rovnosti zbraní požiadavkou, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je protistrana. Právo na kontradiktórne konanie znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (rozsudok ESLP zo 4. 6. 2002 vo veci Komanický proti Slovenskej republike, body 45 a 46, rozsudok ESLP z 13. 1. 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike). Inými slovami, z princípu kontradiktórnosti konania vyplýva, že samotný účastník konania musí mať možnosť posúdiť, či a do akej miery je písomné vyjadrenie odporcu (protistrany v súdnom konaní) právne významné, či obsahuje také skutkové a právne dôvody, na ktoré je potrebné z jeho strany reagovať alebo inak je vhodné sa k nemu vyjadriť, v dôsledku čoho je teda len na účastníkovi konania, aby sám posúdil, či určité stanovisko k vyjadreniu protistrany vyžaduje komentár z jeho strany (rozsudok ESLP z 18. 2. 1997 vo veci Niderost-Huber proti Švajčiarsku, sťažnosť č. 18990/91, body 27 a 29, rozsudok ESLP z 13. 1. 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike), a pritom nezáleží, aký je jeho skutočný účinok na súdne rozhodnutie (rozsudok ESLP z 31. 5. 2001 vo veci K. S. proti Fínsku, rozsudok ESLP z 28. 6. 2001 vo veci F. R. proti Švajčiarsku). Inak povedané, požiadavka „kontradiktórnosti konania“ sa v judikatúre ESLP chápe skôr formálne, t. j. z jej hľadiska v podstate nezáleží alebo len málo záleží na skutočnom obsahu a význame informácie alebo argumentov predložených súdu vrátane ich samotného dopadu na rozhodnutie súdu/orgánu verejnej moci.

41. Osobitne vo vzťahu k súdenej veci sťažovateľa ústavný súd konštatuje, že ESLP už v minulosti riešil obdobné prípady, kde bolo namietané porušenie zásady kontradiktórnosti z dôvodu, že odvolací súd neposlal odvolanie (v našom právnom poriadku sťažnosť, pozn.) proti výroku o trovách konania protistrane (rozsudok ESLP zo 6. 2. 2001 vo veci Beer proti Rakúsku, č. 30428/96, body 18 – 21, rozsudok ESLP zo 7. 1. 2005

vo veci Baumann proti Rakúsku, č. 76809/01, bod 48), pričom dospel k záveru o porušení tejto zásady a zároveň aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru.

42. K sťažnostnej námietke o nedoručení sťažnosti žalobkyne proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažovateľovi ústavný súd pripomína svoje skoršie rozhodnutie vo veci sp. zn. III. ÚS 220/2018. V ňom práve na podklade rekapitulovanej judikatúry ESĽP konštatoval, že princíp kontradiktórnosti nachádza uplatnenie aj v konaní o sťažnosti podľa § 239 a nasledujúcich Civilného sporového poriadku, pričom pristúpil k vysloveniu porušenia práv, ku ktorému došlo tým spôsobom, že všeobecný súd takúto sťažnosť nedoručil na vyjadrenie protistrane.

43. Ustanovenia § 239 a nasledujúce Civilného sporového poriadku o sťažnosti explicitne nezakotvujú povinnosť súdu doručiť sťažnosť, prípadné vyjadrenie k sťažnosti alebo iné, ďalšie podanie protistrane ani povinnosť umožniť stranám vyjadriť sa k takýmto podaniam. Absencia výslovnej právnej úpravy týkajúcej sa potreby vytvorenia priestoru sporovým stranám na oboznámenie sa s podaniami protistrany a možnosti vyjadriť sa však automaticky neznamená, že v sťažnostnom konaní sa princíp kontradiktórnosti neuplatňuje.

44. V náleze sp. zn. III. ÚS 220/2018 ústavný súd konštatoval:

„Ústavný súd po preskúmaní námietok sťažovateľky dospel k záveru, že námietka porušenia princípu kontradiktórnosti a s ňou spätým princípom rovnosti zbraní je opodstatnená, preto v okolnostiach posudzovanej veci dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo k nepripustnému zásahu do základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd pri rozhodovaní o tejto sťažnosti vychádzal z už citovanej judikatúry ESĽP a Súdneho dvora Európskej únie, ako aj z vlastnej rozhodovacej činnosti. Za rozhodujúce skutočnosti považoval pritom to, že proti napadnutému uzneseniu krajského súdu ako súdu prvej inštancie nie je prípustný ani riadny, ani mimoriadny opravný prostriedok, teda tento zásah do princípu kontradiktórnosti, ako aj rovnosti zbraní nebolo možné zhojiť v nasledujúcom v odvolacom, príp. v dovolacom konaní, ďalej

to, že v dôsledku sťažnosti bolo pôvodné uznesenie krajského súdu vydané vyšším súdnym úradníkom zmenené v neprospech sťažovateľky a bolo ním rozhodnuté o subjektívnych právach, resp. povinnostiach sťažovateľky a tiež preto, že ústavný súd nezistil relevantný a zásadný dôvod na to, aby sa v civilnom konaní, ktoré je v zásade kontradiktórne, sa uplatnila výnimka z tohto princípu v konaní, v ktorom sa rozhoduje o subjektívnych právach a povinnostiach. Ústavný súd nemohol akceptovať obranu krajského súdu spočívajúcu v argumentácii, že ide o nový procesný inštitút, ako aj pre hospodárnosť konania, pretože vychádzajúc z povahy konania o sťažnosti, nevidel zásadný rozdiel medzi ním a konaním o opravnom prostriedku v rámci Civilného sporového poriadku..., kde sa princíp kontradiktórnosti uplatňuje v určitom vymedzenom rozsahu. Skutočnosť, že tento prostriedok nápravy je pomenovaný ako sťažnosť, berúc do úvahy znenie čl. 9 Civilného sporového poriadku, ktorý ustanovuje, že strany majú právo oboznámiť sa okrem iného s návrhmi protistrany a vyjadriť k nim svoje stanovisko v rozsahu, ktorý určí zákon, v spojení so skutočnosťou, že Civilný sporový poriadok žiadny rozsah vyjadrenia protistrany v danom prípade nestanovuje, ešte podľa názoru ústavného súdu neznamená to, že z ústavnoprávneho hľadiska nemusí byť zabezpečená rovnosť zbraní a kontradiktórnosť v minimálnom rozsahu (v súlade s princípom hospodárnosti konania, pozn.), keďže sa v okolnostiach posudzovanej veci rozhodovalo o rozsahu povinnosti náhrady trov konania (obdobne Števček, Ficová, Baricová, Mesiarkinová, Bajánková, Tomašovič a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 878, 879) .

Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať strane konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.“

45. Na uvedených záveroch ústavný súd zotrúva a v predmetnej veci nevidí dôvod odkloniť sa od nich.

46. Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 7 C 248/2014 zistil, že okresný súd rozhodol o sťažnosti žalobkyne proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka tak, že toto zmenil v súlade so sťažnosťou žalobkyne v neprospech sťažovateľa, a to za stavu, keď pred rozhodnutím o sťažnosti žalobkyne proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka túto sťažnosť sťažovateľovi nedoručil na vyjadrenie. Sťažovateľ tak nemal možnosť zaujať stanovisko, brániť sa proti argumentom žalobkyne obsiahnutým v sťažnosti, pričom okresný súd vyhodnotil sťažnosť žalobkyne ako dôvodnú. Takýmto postupom bol okresným súdom porušený princíp kontradiktórnosti vyplývajúci z čl. 9 CSP, ako aj princíp rovnosti zbraní. Nesprávnym postupom okresného súdu, ktorý pred rozhodnutím o sťažnosti žalobkyne túto nedoručil na vyjadrenie sťažovateľovi, došlo k porušeniu sťažovateľovho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v miere dosahujúcej ústavnoprávnu intenzitu.

47. Okresný súd v uznesení sudcu na rozdiel od uznesenia vyššieho súdneho úradníka vychádzal zo záveru, že predmet konania nie je možné vyjadriť v peniazoch, preto pri vyčísl'ovaní výšky náhrady trov právneho zastúpenia aplikoval § 11 ods. 1 vyhlášky, nie § 10 ods. 1 a 2 vyhlášky.

48. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že neodmysliteľnou súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

49. Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v konaní a pri rozhodovaní v napadnutej veci aj okresný súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

50. Pokiaľ ide o argumentáciu sťažovateľa, ktorou okresnému súdu vytyka nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia sudcu, k tomuto ústavný súd uvádza, že predmetná námietka je opodstatnená. Okresný súd síce popísal obsah sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka a konštatoval, že sťažnosť je dôvodná, obsahom uznesenia sudcu však nie sú žiadne vlastné právne úvahy okresného súdu, ktorými by zdôvodnil svoj záver o neoceniteľnosti predmetu konania a dôvodnosti aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia nie je zrejmé, či sa okresný súd stotožnil iba s názorom žalobkyne o potrebe aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, alebo aj so samotnými argumentmi žalobkyne, resp. v akom rozsahu a z akých dôvodov. Uvedené je tým závažnejšie, že záver okresného súdu v uznesení sudcu protirečí právnenému záveru vyslovenému v uznesení vyššieho súdneho úradníka, v zmysle ktorého je predmet konania oceniteľný a na vec je potrebné aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky. Vo veci sťažovateľa tak došlo k zmene rozhodnutia v jeho neprospech bez toho, aby mal možnosť oboznámiť sa s dôvodmi, ktoré k takémuto výsledku viedli.

51. Za daných okolností bolo nevyhnutné, aby sa okresný súd otázkou ne/oceniteľnosti predmetu konania primeraným spôsobom zaoberal a ústavne akceptovateľným spôsobom aj vysporiadal, svoje právne závery presvedčivým spôsobom odôvodnil, a tým preukázal aj ich ústavnú akceptovateľnosť.

52. Ústavný súd hodnotí napadnuté uznesenie okresného súdu ako nepreskúmateľné a nezodpovedajúce požiadavkám vyplývajúcim z obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

53. Ústavný súd vo všeobecnosti pri posudzovaní námietky nesprávneho právneho posúdenia hodnotí ústavnoprávnu udržateľnosť rozhodnutia všeobecného súdu, vychádzajúc z argumentácie všeobecného súdu uvedenej v odôvodnení súdneho rozhodnutia. Ústavný súd musí poznať dôvody a právne úvahy všeobecného súdu, ktoré ho viedli k prijatiu tohto právného záveru, aby bolo možné preskúmať a vyhodnotiť, či sú tieto závery arbitrárne, či interpretácia príslušných právnych noriem učená všeobecným súdom popiera ich zmysel a cieľ a pod. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo vzťahu k hmotnoprávnej námietke sťažovateľa týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia veci okresným súdom, ktorý považoval predmet konania za neoceniteľný a na vec aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, konštatuje, že z dôvodu absencie náležitého odôvodnenia, nepreskúmateľnosti napadnutého uznesenia sudcu sa ústavný súd ani nemohol vecne zaoberať touto námietkou a vyhodnotiť jej ne/opodstatnenosť. Posúdenie námietky nesprávneho právneho posúdenia bude prichádzať do úvahy až za stavu, keď rozhodnutie okresného súdu o sťažnosti žalobkyne bude splňať atribúty preskúmateľného rozhodnutia.

54. Vzhľadom na opodstatnenosť námietky sťažovateľa o porušení princípu kontradiktórnosti a princípu rovnosti zbraní v dôsledku nedoručenia sťažnosti žalobkyne sťažovateľovi a námietky nedostatku odôvodnenia uznesenia sudcu ústavný súd pristúpil k vysloveniu porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

55. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy, vzhľadom na vyhovenie sťažnosti v časti namietaného poručenia čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd napadnuté uznesenie sudcu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

56. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou okresného súdu, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde), doručiť sťažnosť žalobkyne proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažovateľovi na vyjadrenie a následne odôvodneným rozhodnutím opätovne rozhodnúť o sťažnosti žalobkyne podanej proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy

57. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd konštatoval porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v dôsledku procesnoprávnych pochybení okresného súdu, okrem iného nepreskúmateľnosti napadnutého uznesenia sudcu, nie je za daného stavu možné konštatovať porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ktoré má zásadne hmotnoprávny charakter.

58. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného mu v čl. 20 ods. 1 ústavy sa ústavný súd riadil tiež princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané (IV. US 303/04, IV. ÚS 64/2010), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením sudcu a jeho zrušením sa otvára priestor na to, aby sa okresný súd v ďalšom konaní sám vysporiadal s ochranou uvedeného práva hmotnoprávneho charakteru.

59. Ústavný súd preto tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovел (bod 4 výroku nálezu).

IV.

Trovy konania

60. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

61. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

62. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky, podľa ktorých sťažovateľovi patrí náhrada trov konania v sume 375,24 €, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti) v hodnote po 177 € vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 10,62 €. Ústavný súd preto priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v celkovej výške 375,24 €, ktorú je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – stanovisko k vyjadreniu okresného súdu doručené ústavnému súdu 5. októbra 2020 ústavný súd sťažovateľovi nepriznal, pretože obsah doručeného stanoviska nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

63. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. októbra 2020

Martin Vernarský
predseda senátu